

SECȚIA A TREIA

CAUZA DUMITRAȘ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 17979/05)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

28 iulie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Dumitraș împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din: Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judcători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 7 iulie 2009, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 17979/05, îndreptată împotriva României, prin care un resortisant german, domnul Dan Lucian Marius Dumitraș („reclamantul”), a sesizat Curtea la 16 mai 2005, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Stanca Ioana Gidro, avocat în Cluj-Napoca. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. La 11 octombrie 2007, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

4. Guvernul german, căruia Curtea i-a trimis o copie a cererii în temeiul art. 44 § 1 a) din Regulamentul Curții, nu a dorit să își prezinte punctul de vedere asupra cauzei.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

5. Reclamantul s-a născut în 1947 și locuiește în Cluj-Napoca.

6. Reclamantul și soția sa, D.D.E., erau proprietarii unui apartament situat în Cluj-Napoca pe strada Plopilor nr. 6. În 1988, aceștia au optat pentru un regim de separare a bunurilor, împărțind apartamentul în două părți egale.

7. În 1988 și 1989, statul a intrat în posesia bunului care le aparținea reclamantului și lui D.D.E., în temeiul Decretului de naționalizare nr. 223/1974.

8. La 11 noiembrie 1996, întreprinderea C., în calitate de administrator al bunurilor statului, a vândut lui B.N. și lui B.E. cele două părți ale apartamentului pe care îl ocupau ca locatari.

9. În 2003, reclamantul și D.D.E. au introdus, împotriva Municipiului Cluj-Napoca, a lui B.N. și a lui B.E., o acțiune în revendicare a celor două părți ale apartamentului, în anularea contractului de vânzare-cumpărare și de rectificare a cărții funciare, invocând faptul că naționalizarea a fost ilegală. Prin hotărârea din 28 mai 2003, Judecătoria Cluj-Napoca a respins acțiunea, constatând legalitatea naționalizării și a contractului de vânzare-cumpărare și buna-credință a părților la momentul încheierii acestuia. Prin hotărârea din 10 februarie 2004, Tribunalul Cluj a admis parțial acțiunea, constatând ilegalitatea naționalizării și a contractului de vânzare-cumpărare a bunului aparținând reclamantului și a dispus înscrierea dreptului său de proprietate asupra bunului în cartea funciară. Prin hotărârea din 19 noiembrie 2004, Curtea de Apel Cluj a constatat ilegalitatea naționalizării celor două părți ale apartamentului și a contractului de vânzare-cumpărare a bunului aparținând lui D.D.E., și anume jumătate din apartament, a dispus înscrierea dreptului de proprietate al lui D.D.E. asupra bunului în cartea funciară și a respins acțiunea pentru celelalte capete de cerere.

10. La 2 august 2001, reclamantul și D.D.E. au adresat Municipiului Cluj o notificare în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 10/2001, prin care solicitau restituirea bunului.

11. Prin decizia din 4 februarie 2008, Municipiul Cluj a dispus restituirea apartamentului reclamantului și lui D.D.E.

12. Prin Protocolul de restituire din 3 aprilie 2008, Municipiul Cluj a restituit formal apartamentului reclamantului și lui D.D.E. Aceasta din urmă a intrat în posesia bunului. În schimb, reclamantul nu a intrat încă efectiv în posesia bunului său.

13. La 4 aprilie 2008, B.N. și B.E. au introdus, împotriva Municipiului Cluj și a reclamantului, o acțiune în anulare a deciziei din 4 februarie 2008 prin care s-a dispus restituirea, invocând faptul că contractul lor de vânzare-cumpărare era în continuare valabil. Această procedură este în prezent pendinte în fața instanțelor naționale.

II. Dreptul și practica interne relevante

14. Dispozițiile legale relevante (inclusiv cele ale Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, cu modificările sale ulterioare) și jurisprudența internă relevantă sunt descrise în hotărârile *Brumărescu împotriva României* [(GC), nr. 28342/95, pct. 31-33, CEDO 1999-VII], *Străin și alții împotriva României* (nr. 57001/00, pct. 19-26, CEDO 2005-VII), *Păduraru împotriva României* (nr. 63252/00, pct. 38-53, 1 decembrie 2005) și *Tudor împotriva României* (nr. 29035/05, pct. 15-20, 11 decembrie 2007).

15. Din observațiile guvernului român adresate Curții la 8 iulie 2008 în alte cauze privind bunuri imobile scoase din patrimoniul foștilor proprietari prin decrete de naționalizare, reiese că autoritățile naționale au adoptat recent măsuri pentru accelerarea procedurii de acordare a despăgubirilor prin intermediul fondului de investiții „*Proprietatea*”, în special în temeiul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 81/2007. Guvernul face referire, în special, la o scrisoare din partea autorităților responsabile cu fondul respectiv, în care se subliniază faptul că acest fond funcționează, în urma modificărilor, sub forma unei societăți de investiții de tip închis și urmează să fie înregistrată la Comisia Națională a Valorilor Mobiliare în calitate de organism de plasament colectiv, după evaluarea activelor aflate în patrimoniul fondului. Guvernul subliniază faptul că, în noile condiții, persoanele care dețin acțiuni la fond au două opțiuni, și anume să păstreze plasamentul în acțiuni la fond și să beneficieze de un venit sub forma unor dividende sau să solicite schimbarea acestora în numerar, sume a căror încasare e posibilă în viitor. Guvernul precizează că, la 1 februarie 2008, au fost înregistrate 2440 de cereri care exprimau astfel de opțiuni, dintre care 855 au fost soluționate, valoarea globală a despăgubirilor plătite prin acest fond ridicându-se la 72 000 000 lei noi românești (RON), adică aproximativ 20 400 000 euro (EUR). În plus, începând cu 1 noiembrie 2007, fondul a început să distribuie dividende.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție

16. Reclamantul pretinde o încălcare a dreptului la respectarea bunurilor sale ca urmare a vânzării apartamentului în cauză și a refuzului din partea instanțelor naționale de a anula vânzarea, deși acestea au recunoscut caracterul ilegal al naționalizării. Acesta invocă art. 1 din Protocolul nr. 1, formulat după cum urmează:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Cu privire la admisibilitate

17. Guvernul ridică excepția incompatibilității *ratione personae* a acestui capăt de cerere cu convenția. Acesta consideră că reclamantul nu mai are statutul de victimă în măsura în care, prin decizia din 4 februarie 2008 și Protocolul din 3 aprilie 2008, Municipiul Cluj a dispus restituirea bunului reclamantului.

18. Guvernul contestă acest argument. Acesta invocă faptul că, în speță, contractul de vânzare-cumpărare încheiat de B.N. și B.E. cu privire la bunul său a fost validat prin hotărârea definitivă a Curții de Apel Cluj din 19 noiembrie 2004. Acesta subliniază că, la acel moment, nu a fost pus în posesia efectivă a bunului său, în ciuda Protocolului din 3 aprilie 2008, și că, de atunci, B.N. și B.E. au introdus o acțiune în anularea deciziei de restituire adoptate de municipalitatea din Cluj.

19. Curtea reamintește că o decizie sau o măsură favorabilă reclamantului nu este suficientă, în principiu, pentru a-i retrage acestuia statutul de victimă decât în cazul în care autoritățile naționale au recunoscut, explicit sau în esență, iar apoi au reparat încălcarea convenției (a se vedea, printre altele, *Ludi împotriva Elveției*, 15 iunie 1992, pct. 34, seria A nr. 238). În speță, aceasta ia act de faptul că reclamantul se află, în prezent, în aceeași situație ca la 19 noiembrie 2004 (a se vedea, *Bacso împotriva României*, nr. 9293/03, pct. 49-51, 4 noiembrie 2008).

20. De fapt, deși autoritățile au dispus restituirea bunului către reclamant prin decizia din 4 februarie 2008 și deși respectivul bun i-a fost restituit în mod formal, la ora actuală el nu poate beneficia în continuare de acesta, din cauză că B.N. și B.E. sunt în continuare proprietari și sunt în posesia efectivă a respectivului apartament. În plus, aceștia din urmă au introdus o acțiune în anularea deciziei de restituire împotriva reclamantului și a municipalității Cluj. Prin urmare, în lumina acestor elemente și fără a specula cu privire la rezultatul acestei proceduri, decizia din 4 februarie 2008 și Protocolul din 3 aprilie 2008, invocate de Guvern, nu pot șterge în totalitate consecințele hotărârii Curții de Apel Cluj citate anterior pentru ca reclamantul să beneficieze de dreptul său de proprietate.

21. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că reclamantul se poate declara victimă, în sensul art. 34 din convenție.

Prin urmare, trebuie să fie respinsă excepția Guvernului și să se constate că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție și că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

22. Guvernul reiterează argumentele prezentate în cauze similare anterioare (a se vedea, printre altele, *Cîrstoiu împotriva României*, nr. 22281/05, pct. 22, 4 martie 2008).

23. Reclamantul contestă acest argument.

24. Curtea s-a pronunțat în repetate rânduri în cauze care au ridicat probleme similare celor din prezenta speță și a constatat încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție (a se vedea cauzele citate mai sus, în special *Străin*, citată anterior, pct. 39, 43 și 59 și *Porteanu împotriva României*, nr. 4596/03, pct. 32-35, 16 februarie 2006).

25. După ce a examinat toate elementele prezentate, Curtea consideră că Guvernul nu a prezentat niciun fapt și niciun argument care să poată conduce la o concluzie diferită în prezenta speță. Curtea reafirmă, în special, că, în contextul legislativ românesc de reglementare a acțiunilor în revendicare imobiliară și a restituirii bunurilor naționalizate de regimul comunist, vânzarea de către stat a bunului altei persoane unor terți de bună-credință, chiar și atunci când această vânzare este anterioară recunoașterii definitive în justiție a dreptului de proprietate al altei persoane, reprezintă priveră de un bun. O asemenea priveră, combinată cu absența totală a despăgubirii, contravine art. 1 din Protocolul nr. 1 (*Vodă și Bob împotriva României*, nr. 7976/02, pct. 23, 7 februarie 2008).

26. Deși Guvernul subliniază că reclamantul poate obține o despăgubire prin intermediul organismului de plasament colectiv în valori mobiliare „*Proprietatea*” în baza Legii nr. 10/2001, la valoarea bunului stabilită prin expertiză, Curtea își reiterează constatarea anterioară conform căreia fondul „*Proprietatea*” nu funcționează în prezent într-un mod care să poată fi considerat echivalent cu acordarea afectivă a unei despăgubiri (a se vedea, printre altele, *Petrini împotriva României*, nr. 3320/05, pct. 34, 24 februarie 2009).

27. Această concluzie nu aduce atingere evoluției pozitive pe care ar putea să o înregistreze, pe viitor, mecanismele de finanțare prevăzute de această lege specială în vederea despăgubirii persoanelor cărora, precum reclamantul, li s-a recunoscut calitatea de proprietari printr-o hotărâre judecătorească definitivă. **În această privință, Curtea constată cu satisfacție evoluția recentă care pare să înceapă în practică și care înaintează în sensul bun în domeniu** (supra, pct. 15).

28. Ținând seama de jurisprudența sa în materie, Curtea consideră că, în speță, încălcarea dreptului de proprietate al reclamantului asupra bunului său, precum și lipsa totală a despăgubirii, i-a cauzat o sarcină disproporționată și excesivă, incompatibilă cu dreptul la respectarea bunurilor sale garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1.

Prin urmare, această dispoziție a fost încălcată în speță.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 din convenție

29. Reclamantul se plânge de o încălcare a dreptului său la un proces echitabil ca urmare a hotărârilor pronunțate de către instanțele naționale în procedura în anulare a contractului de vânzare-cumpărare. Acesta invocă art. 6 § 1 din convenție, ale cărui dispoziții relevante sunt redactate după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...] care va hotări [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

30. Ținând seama de concluziile sale de la pct. 22-25 supra, Curtea consideră că nu este necesar să se pronunțe cu privire la admisibilitatea și temeinicia acestui capăt de cerere [a se vedea, *mutatis mutandis* și printre altele, *Laino împotriva Italiei* (GC), nr. 33158/96, pct. 25, CEDO 1999-I, *Zanghè împotriva Italiei*, 19 februarie 1991, pct. 23, seria A nr. 194-C, și *Église catholique de la Canée împotriva Greciei*, 16 decembrie 1997, pct. 50, *Culegere* 1997-VIII și *Denes și alții împotriva României* nr. 25862/03, pct. 59, 30 martie 2009].

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 14 din convenție, coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție

31. Citând art. 14 din convenție, coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție, reclamantul pretinde că a făcut obiectul unei discriminări în raport cu B.N. și B.E.; din cauza validării contractului lor de vânzare-cumpărare și din cauza nerestituirii bunului său de instanțele interne.

32. Ținând seama de toate elementele de care dispune, Curtea nu a descoperit, în speță, în interpretarea Curții de Apel Cluj, nicio încălcare aparentă a drepturilor garantate prin art. 14 din convenție coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție.

33. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins, în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

IV. Cu privire la aplicarea art. 46 din convenție

34. Art. 46 din convenție prevede:

„1. Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți.

2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului Miniștrilor care supraveghează executarea ei.”

35. Constatarea încălcării art. 1 din Protocolul nr. 1 ridică o problemă frecventă, care rezultă din legislația defectuoasă privind restituirea imobilelor naționalizate care au fost vândute de către stat unor terți. Prin urmare, Curtea consideră că, în cel mai scurt termen posibil, statul trebuie să adapteze procedura stabilită de lege de reparație (în prezent Legea nr. 10/2001 și Legea nr. 247/2005), astfel încât aceasta să devină într-adevăr coerentă, accesibilă, rapidă și previzibilă (a se vedea hotărârea *Viașu împotriva României*, nr. 75951/01, pct. 83, 9 decembrie 2008, hotărârea *Katz împotriva României*, nr. 29739/03, pct. 30-37, 20 ianuarie 2009 și hotărârea *Faimblat împotriva României*, nr. 23066/02, pct. 48-54, 13 ianuarie 2009).

V. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

36. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

37. Reclamantul solicită, cu titlu de prejudiciu material suferit, restituirea a jumătate din apartament. În cazul nerestituirii acesteia, el solicită 58 455 EUR, reprezentând valoarea de piață actuală a bunului său. Acesta îi prezintă Curții o evaluare a apartamentului, realizată în ianuarie 2008. De asemenea, acesta solicită 15 000 EUR pentru prejudiciul moral cauzat de lipsa beneficiului bunului.

38. Guvernul consideră că valoarea de piață a jumătății de apartament este de 44 321 EUR și prezintă raportul de evaluare redactat de un expert, redactat în mai 2008.

39. În ceea ce privește prejudiciul moral pretins, Guvernul consideră că acesta nu poate fi reținut, deoarece niciun prejudiciu moral nu a fost dovedit și nu s-a stabilit nicio legătură de cauzalitate între procedura care face obiectul prezentei cereri și suferințele pretinse de reclamant.

40. Curtea reamintește concluzia că s-a încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție

datorită vânzării de către stat a bunului reclamantului către terți, combinată cu lipsa totală a despăgubirii.

41. În circumstanțele cauzei, Curtea consideră că restituirea bunului în litigiu l-ar situa pe reclamant, pe cât posibil, într-o situație similară celei în care s-ar afla în cazul în care cerințele art. 1 din Protocolul nr. 1 ar fi fost respectate.

42. Dacă statul pârât nu va proceda la o asemenea restituire, Curtea decide că va trebui să plătească reclamantului, cu titlu de prejudiciu material, o sumă corespunzătoare valorii actuale a bunului.

43. În speță, cu privire la stabilirea valorii prejudiciului material, ținând seama de informațiile de care dispune despre prețurile pe piața imobiliară locală și de elementele prezentate de către părți, Curtea evaluează valoarea bunului la 50 000 EUR.

44. În ceea ce privește cererea reclamantului cu titlu de prejudiciu moral, Curtea consideră că evenimentele în cauză i-au cauzat acestuia neplăceri și incertitudini și că suma de 1 000 EUR reprezintă o reparație echitabilă a prejudiciului moral suferit.

B. Cheltuieli de procedură

45. De asemenea, reclamantul solicită 6 488,11 RON cu titlu de cheltuieli de procedură și prezintă la dosar mai multe facturi și contracte de asistență judiciară care includeau valoarea cheltuielilor efectuate în cadrul procedurii interne (notificare adresată Primăriei Cluj-Napoca, onorariile avocatului, taxe judiciare de timbru și legalizarea documentelor), respectiv 4 420,68 RON, și, în procedura în fața Curții (onorariile avocatului, taxe judiciare de timbru, traducerea, legalizarea și fotocopierea documentelor), respectiv 2 067,5 RON.

46. Guvernul invocă faptul că suma solicitată de reclamant cu titlu de cheltuieli efectuate în procedura internă a fost compensat de Curtea de Apel Cluj prin hotărârea definitivă din 19 noiembrie 2004. De asemenea, acesta observă faptul că respectivele contracte de asistență judiciară nu indică numerele dosarelor din cadrul procedurii judiciare naționale și că nu a fost stabilită nicio legătură între aceste contracte și prezenta cauză. În ceea ce privește cheltuielile de procedură în fața Curții, Guvernul consideră că reclamantul nu a trimis o chitanță referitoare la cheltuielile pentru fotocopierea documentelor și că nu a demonstrat legătura dintre cheltuielile de legalizare a documentelor și procedura în fața Curții.

47. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În speță, ținând seama de faptul că s-a constatat, de către Curte, încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 și de elementele de care dispune și de criteriile menționate anterior, aceasta consideră rezonabil să se acorde reclamantului, pentru toate cheltuielile, suma de 1 500 EUR.

C. Dobânzi moratorii

48. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 și inadmisibilă în ceea ce privește celelalte capete de cerere;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 la convenție;

3. *Hotărăște* că nu este necesar să examineze separat admisibilitatea și temeinicia capătului de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 din convenție;

4. *Hotărăște*:

a) că statul pârât trebuie să restituie reclamantului jumătate din apartamentul din imobilul

situat în Cluj-Napoca, în strada Plopilor nr. 6, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție;

b) că, în caz de nerestituire, statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în același termen de trei luni, 50 000 EUR (cincizeci mii euro) cu titlu de prejudiciu material, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

c) că, în orice caz, statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în același termen, sumele următoare:

i) 1 000 euro (o mie euro), la care se va adăuga orice sumă putând fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;

ii) 1 500 EUR (o mie cinci sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată reclamantului cu titlu de impozit, pentru toate cheltuielile;

d) că sumele menționate la punctele b) și c) trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății;

e) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

5. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 28 iulie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte